

De Heraldt

voor de

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het nadrukken van den inhoud van dit blad is verboden overeenkomstig de Wet op het Auteursrecht.

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden. Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE. Abonnementen en Advertentieaan de ADMINISTRATIE. Bureau: Warmoesstraat 96, te Amsterdam. Inzendingen, die later dan Donderdag 's namiddags te 12 uur worden ontvangen, kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Zondag 17 Januari 1915. N°. 1930.

Abonnementsprijs: France aan huis, per drie maanden f.1.20, voor België per jaar f.5.30 bij vooruitbetaling, voor het verdere Buitenland en Ned-Indië per jaar f.6 bij vooruitbetaling. Afzonderlijke nummers f.—.10. Abonnementen worden aangegomen door het Bureau te Amsterdam, Boekhandelaars, Postdirecteuren enz. Advertentien: van 1 tot 6 regels f.1.20, voor elken regel meer f.—.20. Aanvragen en vermelding van liefdegaven f.—.12 per regel.

Van de Voleinding.

CLV.

VIJFDE REEKS.

XVII.

En heeft alle dingen zijn voeten onderworpen, en heeft hem der gemeente gegeven tot een Hoofd boven alle dingen. Welke zijn lichaam is, en de vervulling desgenen, die alles in allen vervult. Ephese 1 : 22, 23.

Vast staat derhalve, dat de bedeeling van den Heiligen Geest in het Oude en in het Nieuwe Testament niet gelijk, maar zelfs zeer uiteenlopend is. De bedeeling van den Heiligen Geest, gelijk die plaats had vóór den Pinksterdag, was een geheel andere dan die nieuwe bedeeling, die door het Pinksterwonder werd ingeleid. En niet alleen dat dit feit onbetwistbaar vaststaat, maar er moet bijgevoegd, dat reeds in het Oude Testament duidelijk geprofeeteerd was, hoe de straks door Messias komende bedeeling des Geestes een geheel andere zou zijn, dan de bedeeling die onder het Oude Testament was genoten. Dit verschil nu komt daaruit voort, dat onder het Oude Testament de Christus nog niet gezeten was aan de Rechterhand des Vaders. De Vleeschwording des Woords moest nog komen. Het zoenoffer moest nog gebracht worden. De Christus moest nog sterven en weder-opstaan. En zoo ook, de Christus moest nog opvaren ten hemel, om, met macht bekleed en met majesteit gekroond, als door God gezalfde Koning de heerschappij over het Godsrijk te aanvaarden. Zolang die bekleeding van den Christus met macht, eere en majesteit nog toefde, en nog niet tot stand was gekomen, kon de Christus ook den Heiligen Geest niet zenden aan zijn Kerk op aarde, en kon dus de nieuwe bedeeling des Geestes niet ingaan. Onder de nieuwe bedeeling hangt 't alles aan de werking der sterke van de macht, die God gewrocht heeft in Christus, als Hij hem uit de dooden heeft opgewekt, en heeft hem gezet tot zijn rechterhand in den hemel (Efeze 1: 19 v.v.). Van die ure af, d.i. vanaf het plaats nemen van den Christus op zijn troon, zijn alsnu alle dingen aan zijn voeten onderworpen, en is hij der Gemeente gegeven tot een Hoofd boven alle dingen, terwijl alsnu die Gemeente zijn lichaam is, en de vervulling desgenen die alles in allen vervult. In deze apostolische woorden ligt de nieuwgeborene toestand uitgesproken, gelijk die door Jezus' Hemelvaart geworden is. Eer de Christus in die macht was gezet, kon hij dien geheel en ommekeer in de geestelijke wereld niet tot stand brengen. De Heilige Geest kon het niet uit zichzelf doen, wijl Hij van den Zoon uitgaat, en ook God de Vader kon het niet tot stand brengen, omdat zonder het eeuwige Woord geen ding gemaakt is, dat gemaakt is. Het is alleen God Drieëenig die het Pinksterwonder kon doen plaats hebben, mits in de orde, die uit het Goddelijk Wezen voortvloeide en conform het Godsplan zou zijn, en deze orde nu bestond hierin, dat de Vader den Heiligen Geest aan den Christus beloofd had, dat de Christus conform deze belofte den Heiligen Geest van den Vader uitzendt, en dat onmiddellijk daarop de Christus, de belofte van den Vader ontvangende hebbende, gelijk de apostel het uitdrukt, den Geest uitstortte in zijn geestelijk lichaam, d. i. in de Gemeente. Dit verloop is in de H. Schrift zelfs scherp afgetekend. Van het Paradijs af aan tot de Hemelvaart van den Christus heeft geen uitging, geen uitstorting van den H. Geest plaats gehad. Dit wachtte op de Hemelvaart van den Christus. Maar zoodra de Christus ten hemel gevaren was, en zijn Koninklijke plaats der eere aan Gods rechterhand had ingenomen, volgde de alles beslissende daad dan ook zonder verwij, en reeds op den tienden dag, na zijn opvaren van den Olijfberg, heeft de Christus naar de sterke der hemelverende macht de groote toebedeeling van den Heiligen Geest aan deze onze wereld ten uitvoer gebracht. En deze daad van den ten hemel gevaren Christus, dat is ons Pinksteren. Alles komt er derhalve op aan, scherp in te zien, waarin deze uitstorting van den Heiligen Geest bestond, en in welk opzicht ze principieel verschilt van alle andere Geestes-werking of verschijning, gelijk die in vroeger eeuwen plaats greep. De toelichting hiervan is eenvoudig. De Heilige Geest is, gelijk vanzelf spreekt, als één zijnde met den Vader en den Zoon, mede met Vader en Zoon de Schepper aller dingen. Niet alleen van ons menschen,

maar ook van de dieren. Niet minder van de plantenwereld, dan van de onorganische stoffelijke wereld. En ook na de Schöpping is God de Heilige Geest, evenzeer als God de Vader en God de Zoon, in alle creatuur, dat tot aanzijn werd geroepen, alomtegenwoordig. Het is dan ook een volstrekt dwalende opvatting, zoo men zich 't voorstelt, alsof die stoffelijke wereld wel door Vader en Zoon, maar niet ook door den Geest was tot aanzijn gekomen. Het is een evenzoo onhoudbaar beweren, te zeggen, dat de Heilige Geest wel met onze ziel, maar niet ook met ons lichaam in betrekking staat. Alle beweren van dien aard doet tekort aan de eenheid van Vader, Zoon en Geest in de heilige Drieëenheid. Steeds moet vastgehouden aan wat in Psalm CIV : 30 van alle creaturen wordt betuigd: "Zendt Gij, o God, uw Geest uit, zoo worden ze geschapen, en Gij vernieuwt het gelaat des aardrijks". Zowel de schepping als de instandhouding van de wereld, zoowel de grondlegging als de opbouw van het Heelal, hangt volstrekt niet alleen aan den Vader en aan den Zoon, maar evenzoo aan den Heiligen Geest. Zoo nu dit stuk verstaan, is het duidelijk, dat er, in letterlijken zin, van geen zending, en geen uitging, en geen uitstorting van den Heiligen Geest sprake kan zijn. Voor wie alomtegenwoordig is, zou geen plek of plaats denkbaar zijn, waar hij niet was, om er alsnu eerst zich heen te bewegen. Niet alleen in ziel en lichaam, maar zelfs tot in het lijk is de Heilige Geest. Zoo verstaan als derde Persoon in de Drieëenheid is de Heilige Geest niet enkel in de geloovigen, maar ook in de ongelooovigen, niet alleen in wie bidt, maar ook in wie vloekt. Er is niets creatureelijks in wat vorm of in wat staat ook denkbaar, dat ge zoudt kunnen zeggen: Daar is de Heilige Geest niet. Doch zoo genomen is er dan ook alleen sprake van de bestaanswijze der dingen, en blijft het Koninkrijk des Geestes er nog geheel buiten. Niet de gave van verstand en kunstzin. Gelijk aan enkele dieren zelfs zeer hooge gaven van kunstzin zijn toebedeeld, zoo ook zijn aan de menschen gaven verleend, en alle deze gaven staan onder den scepter van den Heiligen Geest. Van het laagste klimt al deze werking van den Heiligen Geest tot het hoogste op, maar toch ligt buiten dit alles het heilig gebied des Geestes, waarin de Heilige Geest een veel hooger en veel heiliger werk tot stand brengt, maar op geheel andere wijze en onder geheel andere wet.

Die twee sferen nu loopen geheel uiteen. De Heilige Geest werkt in beide, maar in elk van deze twee op andere wijze. In beiden naar vaste wetten, maar de wetten van de zienlijke orde der dingen gelden en heerschen niet op het geestelijk erf. Ook daar is alles aan een Goddelijke wet onderworpen, maar de wet des Geestes is een geheel andere dan de wet van het zichtbare heelal. Van die wet des Geestes is ons slechts het eerste beginsel geopenbaard, en eerst in het eeuwige leven zullen we met die wet des Geestes gemeenzaam worden. Thans daarentegen is de natuurwet, als we het zoo noemen mogen, alleen geldend voor het leven in het zienlijke, en de wet die voor het onzienlijke geldt, is ons nog veelal verborgen. Men verkrijgt hierin het duidelijkst inzicht, zoo men zich terugdenkt tot achter de schepping van het zichtbare heelal. Op het oogmerklijk dat de schepping van ons heelal intrad, was er nog niets dan de engelenwereld, en in die engelenwereld was van geen zienlijke Schepping sprake. De engelen waren van meet af geesten, en kunnen zelfs nooit anders dan als geesten gedacht worden. Dit geldt natuurlijk evenzoo ook voor de gevallen engelen. Ook het demonisch aanzijn is louter geestelijk. Toen nu daarna de schepping tot aanzijn kwam, waartoe wij, menschen, behooren, vertoofde dit een tweeledig, zeer onderscheiden karakter. Zoodra de mensch in het Paradijs als drager van Gods beeld verscheen, was er in onze wereld een leven opgekomen, dat nauw verwant was aan het leven van de engelenwereld. Tweeërlei was alzoo toen het aanzijn van het leven. Eensdeels droeg het een vorm en een karakter, die in de engelenwereld niet werden gevonden, maar ook anderzijds daagde in den mensch een existentie en een leven op, dat met het aanzijn en het leven van de engelenwereld de nauwste verwantschap vertoonde, en het zelfs in heiligheid en hoogte van potentie overtrof. Noemen we deze twee, eenzijdig de *zienlijke wereld*, die ons met plant en dier gemeen is, doch waarin wij als mensch een veel hogere orde vertegenwoordigen, en de andere de *onzichtbare wereld*, die ons gemeen is met de engelen, doch waarin ons evenzeer een hooger rang

boven de engelen is toegekend, — dan spreekt 't van zelf, dat ook de werking van den Heiligen Geest te onzen opzichte een tweeledig, zeer onderscheiden en vertoofde, en dat we deze beide werkingen van den Heiligen Geest geen oogmerklijk verwarren mogen, of geheel onze heilijenis van Gods Drieëenheid komt in gevaar. Van dit punt uitgaande, stelt nu de Heilige Schrift vast, dat er tot op de verschijning van den Christus zich tweeërlei gebied onder de kinderen der menschen voor de werking van den Heiligen Geest aanbood, eenzijdig onder alle volken en anderzijds alleen in Israël. Natuurlijk was aan beide gemeen de werking van den Heiligen Geest in het zienlijke. Bij Heidenen en Joden was de Geest overal tegenwoordig in alle creatuur, en in alle gave, kunde en talent. Zelfs mag gezegd, dat in gaven van intellect en kunstzin de Geest hooger vlucht nam onder de Heidensche volken, dan onder dit ene volk van God. Vooral toen de Gemeene Gratie deze gaven onder de Heidensche volken verrijkt en veredeld had, stond de intellectuele en aesthetische ontwikkeling in Israël beneden die van Griekenland en zelfs van Egypte. Hierbij echter treedt nu deze uitzondering in, dat, zoo ge van het zienlijke op het onzienlijke terrein overtreedt, de rol geheel wordt omgekeerd, en het licht onder de volken schier geheel schijnt uitgebluscht, terwijl alleen in Israël de zandbodem Gods de fakkel van het geestelijke licht omhoog heffen. Alleen maar, zelfs in Israël ontbrak ten eenenmale de gesteldheid der geesten die eisch was, zoo de Heilige Geest zijn geestelijken bouw voltooien kunnen. Ware de demonische insluiting van satan in het Paradijs uitgebleven, en had de mensch, zonder inzinking of val, uit zijn eerste geestelijke scheppingsorde tot hooger en aldoor hooger geestesdiapason klimmen opklommen, zoo zou in den mensch, als naar Gods beeld geschapen, alles aanwezig zijn bevonden, om aan den Heiligen Geest tot voorwerp van geestelijke bearbeiding te dienen. Heiliglijk en heerlijk zou het werk des Geestes van meet af in het Paradijs begonnen zijn, en bestendiglijk voortgaande, zou het van zelf der Voleinding tegen zijn gegaan. Toen nu echter de aldus geprivilegieerde mensch zich uit het door God geleide geestelijk verband losrukte, het verband brak waarin Gods raadsbesluit hem geplaatst had, en hiernaede vanzelf ons menschelijk geslacht zijn organische eenheid deed verliezen, zoodat het in zijn afzonderlijke deelen en brokstuken uiteen viel, sprak het vanzelf, dat hiernaede ons geslacht en onze menschelijke existentie alles verloor waaraan de Heilige Geest zich voor den verderen opbouw van het Geestelijk Huis kon aansluiten. Het organisch verband, dat naar Gods beest alle menschen in één geslacht en in één saamhoorige menscheidsverschijning saamhielden en verenigen moest, had opgehouden te bestaan. Snijd in het menschelijk lichaam de slagader door, zoo dat de gewonde doodbloedt, en het lichaam houdt op een menschelijk lichaam te zijn. De innerlijke saamvoeging en verbinding, die uit vleesch en bloed, uit spieren en zenuwen, uit vachten en gebeenten een levend lichaam vormde, verviel nu. Dan is er geen lichaam meer. Alles ontbint zich. En zoo nu ook was het hier. Van het Paradijs af is er na den val geen zuiver organische menscheid meer geweest. Wel menschen, ook wel uitwendige saamvoegingen van menschelijke geslachten, volken en allerlei vereeniging, maar één vanzelf samenhangend organisme van heel de menscheid bestond van die ure af niet meer. Wat de Opperste Kunstenaar en Bouwmeester van het Paradijs tot stand had gebracht, viel omver, viel in zijn deelen en brokstuken uiteen. De eenheid, de organische samenhang, het noodwendige in creatuurlijke verband was er niet meer, en veeleer werkte van toen af in de kinderen der menschen een hartstocht van nijf en haat, om zelfs de brokstuken in nog kleiner stukken te slaan en tot de scherven toe saam te vergruizen.

Kan nu gezegd, dat deze pulverisering, deze vergruizing van ons menschelijk geslacht, zoodat een alles scheidend egolsme de alles saam bindende liefde verving, althans in Israël te niet was gedaan? De geschiedenis van den eersten patriarch af toont het tegendeel. Denkt men zich uit Israël den heiligen eeredienst der schaduwen weg, weg de profeten, en weg de Godgewijde bezieling van de getrouwen en vromen, dan biedt het leven van Israël in zijn twaalf stammen u allerminst een doorlopend eenheidsstafereel dat u aantrekt, en hogere aandrift verrijkt. Ge vindt van meet af aldoor hei-

lige uitzonderingen. Mannen en vrouwen die persoonlijk hoog staan, en van wie een enkel maal zelfs zeer magtig invloed uitgaat, maar het volksteven onder de twaalf stammen maakt over het algemeen, en doorlopend, een zeer weinig verheffenden indruk. Het begint al in de woestijn. Het tabben neemt onder de Richterren steeds toe. Straks daarop begint de finale scheiding der stammen reeds. Van David gaat nog een verrassende bezieling uit, maar ook bij hem behoefte ge Bathseba slechts te noemen, om zelfs over zijn verschijning een donkeren sluier te zien vallen. En al schein 't onder Salomo een oogmerklijk in heel Israël hoog op te bloeien, stand houdt 't toch niet. Salomo zelf valt in zondig heulen met heidensche bijwijven. Heel het bijwijvenstelsel boezemt u afkeer in. En na Salomo wordt het een slingeren tusschen een zoeken van Jehovah en een hunkeren naar Baal, dat u soms vrees doet, of niet geheel de Godsopenbaring is mislukt. Niet lang meer, of de straffe komt dan ook. De Heidenen overrompelen den heiligen volkstaat. Stad en Tempel worden één puinhoop. 't Gaat al in ballingschap en in verstrooiing. En al keert er straks een erfdele naar de erve der vaders terug, toch is het 't oude Israël niet meer. Als dan ook de Messias verschijnt, is in drie jaar tijds het lot van Israël voor altoos beslist. Golgotha schandvlekt het heilige volk. En niet lang meer of Jerusalem wordt voor immer verwoest. Wat er nu nog van staat, is een gedenkwaardige, maar sombere ruïne. En het verworpen volk in zijn elf miljoen zielen doolt in alle werelddeelen om. Zoo gezien blijft dan ook tenslotte, dat de roeping van Israël in den eersten patriarch op niets dan mislukking en teleurstelling uitloopt. Nu nog niet men aan het dolende Jodendom, dat er physiek, intellectueel en sociaal door Jehovah in dat volk zeer uitstekende gaven waren ingeschapen. Wat terrein in het wereldsche leven is er, waarop de Jood thans zijn meesterschap niet in schier elk opzicht toont. Maar vraagt ge nu naar het *eigenlijke* waarom het hier ging; naar de opstanding van het leven des Geestes, naar een wereldklim van hemelschen toon, naar herstel van het organisch saamhangende leven der menscheid, dan is er niets dan tegenslag. Ge moet in den Jodenhoek dat giftig elkander uitschelden en vervloeken maar aanhooren, om u te doen gevoelen, hoe 't aan de hoogere liefde faalt. Er is geslachtsverband sterker dan bij eenige andere volksgroep. Er is gezinsverband soms in heiligen trant zelfs. Maar van de liefde die in Christus openbaar werd; van de liefde die alle volken weer tot één menscheid zal verbinden en den organischen samenhang van het leven des Geestes in heel de menscheid weer zal doen opbloeien, vindt ge niets. Eer het tegendeel.

De wezenlijkheid, en dat is 't waar 't op aankomt, de wezenlijkheid van 't leven des Geestes heeft Israël niet uit zich zelf kunnen voortbrengen. Al wat het aan de historie overleverde, was ten eerste een rijk symbolisch-openbaren van 't heilige, ten tweede een steeds rijker Godsopenbaring in enkele noble geesten, van Mozes af tot Johannes den Dooper toe, en in de derde plaats het hier en daar optreden van hoog-edele gestalten, die vooruit door den Geest grepen, wat eerst in Christus Kerk op breder schaal verzeeënlijkt is. Uit dit oogpunt moet ge Israël dan ook beschouwen, zoo ge het Israël onder de volken wilt verstaan. God koos Abraham uit, niet om uit hem een Joodsch volk te doen geboren worden, dat tot heerschappij op alle gebied van menscheijk leven zou geraken, maar opdat in hem alle geslachten des aardrijks zouden gezegend worden. Het zou beginnen met één volk, en dat volk zou groot zijn, en een zegen uit den Hooge zou dat volk op zijn levenspad verzellen en achtervolgen. Maar toch, hierbij zou 't niet blijven. Niet de wereld zou verjoedschen, maar uit Israël zou een zegen voortkomen, en die zegen uit Israël zou aan alle geslachten der aarde worden toegebracht. Israël werd niet *eueldoel*, maar bleef *middel*, en het einddoel zou gevonden worden in heel het volkerenbestaan van ons aardrijk, d. i. in het terug vinden van de organische eenheid van heel ons menscheijk geslacht, die in het Paradijs was te loor gegaan. Niet in Genesis XII, maar in Genesis III ligt de sleutel voor het werk van de openbaring des Heiligen Geestes. De openbaring van het genadedeuk in het patriarchaal geslacht was slechts voor de korte tijd van enkele eeuwen. Israël trad op een overgangsterrein, om straks de genade weer tot heel de menscheid te brengen. Niet het nationale, het algemeen menscheijke in Israël was hoofdzak, en dit algemeen

menscheijke was niet uit Israël, maar uit God en zou door Christus tot stand komen.

Eerst zóó de historie van het Paradijs af en tot aan Golgotha en den Olijfberg bezien, verstaat ge dan ook, waarom Jezus moest opvaren ten hemel. De discipelen begrepen dit nog niet, en op zich zelf was hun vraag: »Wanneer zult Gij aan Israël het koninkrijk weer oprichten?» volstrekt niet onzinnig. Vatte men Israels historie, of wel ook zijn roeping, zóó op, dat in Israël niet het *symbolische*, maar het *wezenlijke* gebonden was, dan was die vraag van de jongeren de eenig juiste. Dan had de Christus zich aan 't noofd van de Joden moeten plaatsen, om Pilatus en de Romeinen van het heilig erf te verdrijven, en daarna, op de wijze van Alexander den Grooten, een tocht door alle land moeten ondernemen, om heel de wereld en in die wereld alle volk met geweld in te lijven bij het rijk van Israël. De wereldmacht had onder Sanherib en Nebucadnesar Israël aangetast en te niet gedaan. Thans, zoo was dan de verwachting, zou aan Israël de beurt komen om over de vernedering van zijn volkstaat wrake te nemen, en zoo zou Israël het wereldrijk worden. Juist tegen deze in-valsehe en tegen deze door en door onheilige verwachting ging nu Jezus van meet af rechtstraads. Het begon reeds in de woestijn met Satan. Zijn verzet ging gestadig door tegenover het volk, en het pijnlijkt was, dat Jezus dezelfde felonie ook telkens, en tot op 't laatst toe, in zijn eigen discipelen te beschrijven en te bestraffen had. Toen Petrus het zwaard in Gethsemene trok, en vlak daarop Jezus verloofde, was het weer de strijd tusschen de valsche en de ware opvatting van Jezus' zending. Petrus begreep Israels positie niet, evenmin als het Sannedrin dit deed. Dat Israels geheele optreden niet *wezenlijk*, maar *symbolisch* was, werd niet doorzien. Symbolisch beduidt natuurlijk niet, dat er niet ook de aanzetsels voor het wezenlijke in Israël waren. Dat toont Abraham de patriarch, dat toont Mozes de man Gods, dat toont David, wiens lied alle eeuwen door de Christenheid nog vertroost, dat bleek in Maria en in de apostelen wel anders. Maar de geestelijke volkomenheid was onder Israël alleen in Tabernakel en Tempel en daár heerschte de rijke, de volkomen symboliek. Als 't in Psalm XLII heet: »Och wanneer zal ik naderen voor uw oogen, in uw Huis uw naam verhoogen», dan doet dit zeggen op den Tempel, op den Tabernakel zelf, en niet op de gemeenschap met Jehovah in den Geest. De uitkomst toonde dan ook, dat de werking van den Geest in Israël deels tot het bezielen van vorsten en profeten leidde, deels heerlijke openbaringen deed uitgaan, en deels persoonlijk zaliging in werking bracht, maar dat het tot een inwonen van den Heiligen Geest in Israël's *volkshestaan* niet kon komen. Eer omgekeerd, juist de hoogstaande mannen in Israël gevoelden en beleeden, dat het in Israël het ware en wezenlijke nog *niet* was, dat ze uit de profete, en nog niet uit het reeds vervulde hadden te leven, en dat scherp het onderscheid toen reeds moest worden ingezien tusschen de rijke bedeeling des Geestes die eens komen zou, en de zóóveel soberder bedeeling die aan Israël was toebeschoren.

Zoo nu die nog slechts zeer gedeeltelijke inwerking van den Heiligen Geest plaats maken voor zijn *algeheel* openbaring, dan moest uiteraard tweeërlei plaats grijpen. Dan moest Israël als eenige en geïsoleerde drager van het heil wegvallen, en moest het symbolische in het wezenlijke overgaan, of wilt ge, dan moest in den Messias, in het Vleeschgeworden Woord, de realiteit, de waarheid, de wezenlijkheid van het geestelijk herstel der menscheid te aanschouwen worden gegeven. Jezus breekt daarom met Israël. »Zie, uw huis worde u woest gelaten.» Wat hij uit Israël neemt, is slechts drieërlei, ten eerste het menscheijk vleesch en bloed uit Maria; ten tweede uit Mozes en de Profeten de Goddelijke openbaring; en ten derde uit den volkskring zijn eifdiscipelen. Meer niet. Dat is alles. En hiernaede nu bindt Jezus den strijd aan, die op Golgotha voldongen werd. Daar, op Golgotha, toen Jezus den adem uithies, zonk de schijn en schaduw van het geestelijke leven in Israël weg, en in Jezus' verrijzenis rees de werkelijkheid van het reele geestelijke leven naar boven. Doch nu volgde hieruit dan ook, dat Jezus, na zijn opstanding, niet meer in het leven van Israël terug kon gaan. Israël viel weg, en het rijke leven der heerlijkheid, dat in de verrijzenis begon uit te blinken, dat zette hij niet op onze aarde, en vooral niet in Israël voort, maar daarmede voer hij op ten hemel, om alsnu van uit